

VAI TRÒ QUAN TRỌNG CỦA CÔNG TÁC HỖ TRỢ PHÁP LÝ CHO DOANH NGHIỆP NHỎ VÀ VỪA TRONG BỐI CẢNH HIỆN NAY

■ THS. NGUYỄN NHẬT TUẤN *

Hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là việc các cơ quan, tổ chức có thẩm quyền thực hiện miễn phí các hoạt động do pháp luật quy định nhằm nâng cao tri thức pháp luật và ý thức tôn trọng, chấp hành pháp luật của

tạo lập thói quen tôn trọng và tuân thủ pháp luật của doanh nghiệp

Đa số doanh nghiệp, nhất là các doanh nghiệp nhỏ và vừa (DNNVV), doanh nghiệp khởi nghiệp, sáng tạo hiện nay tham gia vào thương trường không chỉ với nguồn lực, công

nghệ yếu kém mà còn với kiến thức pháp luật hạn chế. Vì vậy, hơn ai hết, các doanh nghiệp này rất cần nhận được sự hỗ trợ về mọi mặt của Nhà nước, trong đó có sự hỗ trợ về mặt pháp lý. Thông qua các hình thức hỗ trợ pháp lý, đặc biệt là các chương trình hỗ trợ pháp lý liên ngành, các doanh nghiệp sẽ biết được tác dụng to lớn của pháp luật đối với hoạt động sản xuất - kinh doanh của mình và vì vậy

Ảnh sưu tầm

doanh nghiệp, góp phần bảo đảm nguyên tắc bình đẳng trong kinh doanh, phòng ngừa, hạn chế tranh chấp và nâng cao hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp. Hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp có vai trò quan trọng thể hiện ở những điểm như sau:

Thứ nhất, hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp góp phần nâng cao nhận thức về vai trò và tác dụng của pháp luật, qua đó

mà doanh nghiệp sẽ quan tâm nghiên cứu, nắm bắt pháp luật đồng thời tạo lập cho mình thói quen và ý thức tuân thủ pháp luật.

Thứ hai, hoạt động hỗ trợ pháp lý tạo lập các điều kiện cần thiết phục vụ hoạt động thực thi pháp luật để giúp doanh nghiệp kinh doanh có hiệu quả

Thông qua các hình thức, nội dung hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp sẽ nâng cao kiến

thức pháp luật cho doanh nghiệp, giúp các doanh nghiệp có đủ năng lực để sử dụng pháp luật như một công cụ pháp lý quan trọng và hiệu quả trong việc giải quyết các vấn đề phát sinh mà doanh nghiệp gặp phải trong hoạt động sản xuất - kinh doanh của mình.

Kết quả khảo sát điều tra chỉ số năng lực cạnh tranh cấp tỉnh (provincial competitiveness Index - PCI) năm 2016 của Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam (VCCI) cho thấy, tư vấn pháp luật đã tạo lập các điều kiện thực thi tốt giúp doanh nghiệp kinh doanh hiệu quả. Theo đó, các doanh nghiệp lớn khi sử dụng dịch vụ tư vấn pháp luật cho doanh nghiệp thì đánh giá hiệu quả sản xuất - kinh doanh có “lãi kỳ vọng” cao hơn so với việc không sử dụng dịch vụ tư vấn pháp luật. Theo khảo sát, 40% ý kiến được hỏi đánh giá “lãi kỳ vọng” cao hơn khi sử dụng dịch vụ tư vấn pháp luật trong nhóm doanh nghiệp lớn so với 32% ý kiến đánh giá là không tăng “lãi như kỳ vọng” sau khi sử dụng dịch vụ tư vấn pháp luật. Ý kiến đánh giá khảo sát ở nhóm doanh nghiệp vừa thì tỷ lệ cũng vậy (tỷ lệ cao hơn 28% so với 19%); doanh nghiệp siêu nhỏ (tỷ lệ 6% so với 5%). Đây là minh chứng rõ nét nhất về vai trò và tác dụng của pháp luật trong hoạt động sản xuất - kinh doanh của doanh nghiệp: Các nhóm doanh nghiệp đều đánh giá doanh nghiệp sẽ đạt “lãi kỳ vọng” cao hơn khi sử dụng dịch vụ tư vấn pháp luật.

Thứ ba, hoạt động hỗ trợ pháp lý giúp phòng chống rủi ro pháp lý và tăng cường năng lực cạnh tranh của doanh nghiệp

Việc các doanh nghiệp phải tự nâng cao năng lực cạnh tranh là chuyện bình thường

vì nếu doanh nghiệp không thích ứng được với những thay đổi của mô hình tăng trưởng mới, không đáp ứng được yêu cầu phát triển mới thì khó tránh khỏi bị phá sản. Đây chính là lúc tốt nhất để loại bỏ những doanh nghiệp không còn phù hợp với nền kinh tế mới. Tuy nhiên, nguyên nhân khiến doanh nghiệp gặp khó khăn hoặc phá sản nhiều khi lại do nhận thức chưa được hoặc chưa nắm vững các quy định pháp luật có liên quan. Vì vậy, Nhà nước cần phải có các biện pháp để nhanh chóng tháo gỡ các vướng mắc về pháp lý mà doanh nghiệp có thể gặp phải trong quá trình hoạt động, qua đó, không chỉ góp phần nâng cao nhận thức pháp lý của doanh nghiệp mà còn tăng cường được năng lực cạnh tranh, hạn chế các rủi ro pháp lý trong quá trình sản xuất, kinh doanh của doanh nghiệp.

Theo ý kiến của Tổng Giám đốc một công ty xây dựng tại một cuộc Tọa đàm do Ban Quản lý Chương trình hỗ trợ pháp lý liên ngành dành cho doanh nghiệp giai đoạn 2015 - 2020 của Bộ Tư pháp tổ chức ngày 28/6/2019 đã chia sẻ, công tác hỗ trợ pháp lý của Nhà nước đã giúp: “Doanh nghiệp tôi thoát “án tử” nhờ được kịp thời tư vấn và hỗ trợ giải đáp pháp luật của các cơ quan có thẩm quyền”. Cụ thể, vụ việc của doanh nghiệp như sau: Công ty Cổ phần Vipico trúng đấu giá quyền sử dụng Khu đất A20 mặt tiền đường Võ Văn Kiệt, phường An Hải Tây, quận Sơn Trà, TP. Đà Nẵng. Công ty đã nộp cho ngân sách nhà nước 652 tỷ đồng cùng lãi suất quá hạn hàng chục tỷ đồng. Ngoài ra, để kịp thời triển khai Dự án, Công ty đã ký hợp đồng với các đơn vị khảo sát, thiết kế, tư vấn và đã chi hàng

trăm tỷ đồng cho việc triển khai Dự án. Trong quá trình thực hiện nghĩa vụ tài chính đối với kết quả đấu giá quyền sử dụng đất trên, Ủy ban nhân dân TP. Đà Nẵng đã ban hành Quyết định hủy bỏ kết quả bán đấu giá, thu hồi tiền đặt cọc nộp ngân sách nhà nước với lý do Công ty Cổ phần Vipico chậm nộp tiền trúng đấu giá (ngày 16/11/2018, Ủy ban nhân dân TP. Đà Nẵng đã ban hành Quyết định số 5443/QĐ-UBND hủy bỏ kết quả đấu giá quyền sử dụng đất nêu trên căn cứ theo kết luận của Kiểm toán Nhà nước). Quyết định này của Ủy ban nhân dân thành phố gây thiệt hại cho doanh nghiệp hàng trăm tỷ đồng (theo trình bày của doanh nghiệp thời điểm hủy bán đấu giá thiệt hại hơn 200 tỷ đồng cho doanh nghiệp¹) đẩy doanh nghiệp vào tình trạng phá sản.

Tuy nhiên, sự hỗ trợ pháp lý của Bộ Tư pháp, Bộ Tài chính, Bộ Tài nguyên và Môi trường đã kịp thời giải đáp vướng mắc pháp lý cho doanh nghiệp (các văn bản giải đáp pháp luật, hướng dẫn áp dụng pháp luật đối với vụ việc bán đấu giá Công ty Cổ phần Vipico: Công văn số 1712/BTC-TCT ngày 09/02/2018 của Bộ Tài chính; Công văn số 1466/TCQLĐĐ-CKTPTQĐ ngày 17/8/2018 của Tổng cục Quản lý đất đai - Bộ Tài nguyên và Môi trường; Công văn số 532/QLXLVPHC&TDTHPL-THPL ngày 4/10/2018 của Cục Quản lý xử lý vi phạm hành chính và theo dõi thi hành pháp luật - Bộ Tư pháp về hướng dẫn áp dụng pháp luật. Cả 03 văn bản trên đều khẳng định việc Ủy ban nhân dân TP. Đà Nẵng ban hành Quyết định hủy kết quả bán đấu giá đối với Công ty

Cổ phần Vipico là không có căn cứ pháp luật². Ý kiến giải đáp hỗ trợ pháp lý của các Bộ đã giúp doanh nghiệp tháo gỡ vướng mắc pháp lý và thoát khỏi tình trạng có thể bị phá sản do quyết định hủy bán đấu giá của Ủy ban nhân dân TP. Đà Nẵng.

Vụ việc của doanh nghiệp trên là minh chứng rõ nét nhất vai trò của pháp luật nói chung đối với doanh nghiệp và vai trò của hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp trong việc tháo gỡ vướng mắc pháp lý trong áp dụng pháp luật vào hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp, chỉ vì cách hiểu không thống nhất về áp dụng pháp luật mà có thể đẩy một doanh nghiệp lớn đến bờ vực phá sản, ảnh hưởng đến hàng trăm người lao động của doanh nghiệp và ảnh hưởng đến môi trường đầu tư kinh doanh, sự phát triển kinh tế, xã hội.

Thứ tư, hoạt động hỗ trợ pháp lý góp phần nâng cao hiệu quả công tác quản lý nhà nước bằng pháp luật đối với doanh nghiệp

Việc hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp không chỉ có ích cho doanh nghiệp. Ở một mức độ nhất định, công tác này còn có tác dụng đối với Nhà nước. Thông qua công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhất là các hoạt động đối thoại với doanh nghiệp, các cơ quan nhà nước nắm được “tâm tư, nguyện vọng”, đặc biệt là tiếp nhận được một cách kịp thời, đầy đủ các kiến nghị của doanh nghiệp về xây dựng và hoàn thiện pháp luật đối với doanh nghiệp, góp phần nâng cao hiệu quả công tác quản lý nhà nước bằng pháp luật đối với doanh nghiệp³. Nghị định số 55/2019/NĐ-CP ngày 24/6/2019 của Chính

phủ về hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhỏ và vừa (Nghị định số 55/2019/NĐ-CP), Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017 và các đề tài nghiên cứu trong thời gian qua ở Việt Nam, có thể rút ra được công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp ở nước ta hiện nay có những đặc điểm sau đây:

Một là, hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là trách nhiệm của Nhà nước

Cũng như các nhiệm vụ khác của Nhà nước, hỗ trợ pháp lý cho DNNVV (Điều 3 Nghị định số 55/2019/NĐ-CP), DNNVV khởi nghiệp, sáng tạo (Điều 1 Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017) thể hiện trách nhiệm của nhà nước đối với xã hội, đối với DNNVV, DNNVV khởi nghiệp, sáng tạo. Chủ thể thực hiện hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp bao gồm các bộ, cơ quan ngang bộ, Ủy ban nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương. Trên cơ sở chức năng, nhiệm vụ của mình, các cơ quan nhà nước thực hiện nhiệm vụ hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp nhằm thực hiện tốt và hiệu quả nhiệm vụ được quy định trong các luật và nghị định liên quan như: Luật Doanh nghiệp (Điều 208 Luật Doanh nghiệp năm 2014 quy định trách nhiệm của các cơ quan nhà nước đối với doanh nghiệp), các nghị định quy định về chức năng, nhiệm vụ, quyền hạn về cơ cấu tổ chức của các bộ, cơ quan ngang bộ, quy định các tổ chức chuyên môn thuộc Ủy ban nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương.

Các đơn vị giúp các cơ quan nhà nước là “cầu nối” để hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp và đại diện cho cộng đồng doanh nghiệp là các tổ chức đại diện cho doanh nghiệp như:

Phòng Thương mại và Công nghiệp Việt Nam, Hiệp Hội doanh nghiệp nhỏ và vừa Việt Nam, Liên minh Hợp tác xã Việt Nam, Câu lạc bộ Pháp chế doanh nghiệp, các hiệp hội, câu lạc bộ của doanh nghiệp và các tổ chức khác theo quy định của pháp luật từ trung ương xuống các địa phương.

Hai là, đối tượng thụ hưởng công tác hỗ trợ pháp lý là các doanh nghiệp nhỏ và vừa thuộc mọi thành phần kinh tế, không phân biệt hình thức sở hữu, hình thức tổ chức

Đối tượng được hỗ trợ pháp lý theo Nghị định số 55/2019/NĐ-CP là DNNVV, tuy nhiên, tại Điều 19 Nghị định quy định về đối tượng được hỗ trợ pháp lý không phải là DNNVV, mà bao gồm hộ kinh doanh cá thể, hợp tác xã, các loại hình doanh nghiệp trong nhà nước và ngoài quốc doanh. Nhà nước không phân biệt các loại hình doanh nghiệp, lĩnh vực hoạt động và ngành nghề hoạt động sản xuất, kinh doanh, tùy thuộc vào nguồn lực hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp tại các bộ, cơ quan ngang bộ, chính quyền địa phương cấp tỉnh, tổ chức đại diện cho doanh nghiệp có thể quyết định áp dụng các quy định về hỗ trợ pháp lý cho DNNVV để hỗ trợ pháp lý cho tổ chức, cá nhân kinh doanh không phải là DNNVV.

Theo Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017 (Điều 2 và Điều 14), Nghị định số 55/2019/NĐ-CP (Điều 2), việc hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp được thực hiện đối với DNNVV, DNNVV khởi nghiệp, sáng tạo; thực hiện mạng lưới tư vấn pháp luật theo yêu cầu của DNNVV tại các địa bàn có điều kiện kinh tế - xã hội khó khăn, đặc biệt khó khăn.

Doanh nghiệp được thành lập, tổ chức và hoạt động theo quy định của pháp luật về doanh nghiệp, đáp ứng các tiêu chí xác định DNNVV theo quy định của Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa. DNNVV bao gồm doanh nghiệp siêu nhỏ, doanh nghiệp nhỏ và doanh nghiệp vừa, có số lao động tham gia bảo hiểm xã hội bình quân năm không quá 200 người và đáp ứng một trong hai tiêu chí sau đây: (i) Tổng nguồn vốn không quá 100 tỷ đồng; (ii) Tổng doanh thu của năm trước liền kề không quá 300 tỷ đồng. Doanh nghiệp siêu nhỏ, doanh nghiệp nhỏ và doanh nghiệp vừa được xác định theo lĩnh vực nông nghiệp, lâm nghiệp, thủy sản; công nghiệp và xây dựng; thương mại và dịch vụ⁴. Tuy nhiên, Nghị định số 55/2019/NĐ-CP cũng quy định điều khoản mở đó là, tùy thuộc vào nguồn lực, các bộ, cơ quan ngang bộ, chính quyền địa phương cấp tỉnh, tổ chức đại diện cho doanh nghiệp có thể quyết định áp dụng các quy định về hỗ trợ pháp lý cho DNNVV để hỗ trợ pháp lý cho tổ chức, cá nhân kinh doanh không phải là DNNVV (Điều 19).

Ba là, công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp được thực hiện thông qua các hình thức và nội dung hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, được thực hiện theo nhu cầu của doanh nghiệp phù hợp với điều kiện kinh tế - xã hội từng giai đoạn

Nội dung hỗ trợ pháp lý tập trung vào lĩnh vực pháp luật có liên quan trực tiếp đến những vướng mắc pháp luật của doanh nghiệp trong quá trình sản xuất kinh doanh, quá trình điều hành quản lý của doanh nghiệp, từ đó có sức lan tỏa tới những người

quản lý, chủ sở hữu, cán bộ pháp chế trong doanh nghiệp, hình thành nên thói quen tuân thủ pháp luật, ý thức pháp luật trong kinh doanh của doanh nghiệp.

Hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp xuất phát từ nhu cầu hỗ trợ pháp lý của doanh nghiệp, để bảo đảm hiệu quả công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, việc thực hiện công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp phải xác định theo nhu cầu của từng loại hình doanh nghiệp, theo từng thời kỳ và phù hợp với điều kiện kinh tế, xã hội từng giai đoạn, từng địa phương.

Kinh phí dành cho công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp, do Nhà nước hỗ trợ, doanh nghiệp được thụ hưởng hoạt động hỗ trợ pháp lý và không phải trả phí theo quy định, Nhà nước sẽ chi các khoản kinh phí dành cho công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp và huy động sự tham gia, đóng góp của các cơ quan, tổ chức.

Bốn là, hoạt động hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp được thực hiện trên cơ sở phối hợp giữa các cơ quan nhà nước với các tổ chức đại diện cho doanh nghiệp

Phối hợp là mối quan hệ giữa hai hay nhiều chủ thể khác nhau trong quá trình triển khai, thực hiện và cùng nhằm đạt mục đích chung. Nói cách khác, phối hợp là sự tham gia làm việc cùng với nhau của từ ít nhất hai chủ thể trở lên, hành động theo một kế hoạch chung nhằm đạt được mục tiêu chung. Phối hợp trong công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là việc các chủ thể được giao nhiệm vụ hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp cùng nhau bàn bạc, xây dựng và thực

hiện các hoạt động dưới nhiều hình thức khác nhau nhằm đạt được mục đích chung là nâng cao tri thức pháp luật và ý thức tôn trọng, chấp hành pháp luật của doanh nghiệp, góp phần bảo đảm nguyên tắc bình đẳng trong kinh doanh, phòng ngừa, hạn chế tranh chấp và nâng cao hiệu quả hoạt động kinh doanh của doanh nghiệp.

Việc phối hợp giữa các cơ quan quản lý nhà nước cũng như các tổ chức đại diện cho doanh nghiệp trong công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp là rất cần thiết vì hoạt động của doanh nghiệp là rất đa dạng, liên quan đến chức năng quản lý nhà nước của nhiều bộ, ngành, địa phương và chức năng đại diện của nhiều hiệp hội doanh nghiệp. Mỗi cơ quan quản lý nhà nước cũng như mỗi tổ chức đại diện cho doanh nghiệp đều có chức năng, nhiệm vụ và quyền hạn riêng biệt. Việc thực hiện chức năng quản lý nhà nước cũng như chức năng đại diện cho tiếng nói của doanh nghiệp là hoàn toàn độc lập với nhau. Do vậy, để đạt được sự thống nhất trong công tác hỗ trợ pháp lý cho doanh nghiệp và cùng hướng đến một mục tiêu chung, các cơ quan quản lý nhà nước và các tổ

chức có liên quan cần phải phối hợp với nhau, tránh việc chồng chéo và trùng lặp về thẩm quyền.

Pháp luật là phương tiện không thể thiếu nhằm bảo đảm cho sự tồn tại, vận hành bình thường của xã hội nói chung và của nền kinh tế nói riêng. Pháp luật không chỉ là một công cụ quản lý nhà nước hữu hiệu, mà còn tạo môi trường thuận lợi cho các doanh nghiệp cạnh tranh lành mạnh trong xu hướng hội nhập hóa toàn cầu. Trong công cuộc đổi mới đất nước hiện nay, việc tăng cường vai trò của pháp luật trong cộng đồng doanh nghiệp, DNNVV (nhất là các DNNVV chiếm 97,7% tổng số doanh nghiệp Việt Nam), DNNVV khởi nghiệp, sáng tạo được đặt ra như một tất yếu khách quan. Điều đó không chỉ nhằm mục đích xây dựng một xã hội có trật tự, kỷ cương, văn minh, mà còn hướng đến bảo vệ và phát triển các giá trị chân chính bảo vệ thành quả kinh doanh của DNNVV, DNNVV khởi nghiệp, sáng tạo, hạn chế đẩy lùi các hành vi cạnh tranh không lành mạnh, góp phần phát triển cộng đồng doanh nghiệp Việt Nam lớn mạnh vươn ra tầm thế giới □

1. <https://baophapluat.vn/kinh-te/da-nang-doanh-nghiep-co-nguy-co-bi-thiet-hai-200-ty-dong-trach-nhiem-thuoc-ve-ai-417684.html>, truy cập ngày 06/8/2019.

2. <https://baophapluat.vn/dieu-tra-bd/khong-giao-dat-cho-doanh-nghiep-trung-dau-gia-tp-da-nang-da-lam-nguoc-ca-luat-va-le-417739.html>, truy cập ngày 25/5/2020.

3. Từ năm 2011-2017, Chương trình hỗ trợ pháp lý liên ngành dành cho doanh nghiệp giai đoạn 2010-2014, giai đoạn 2015-2020 đã tổ chức hơn 230 tọa đàm, đối thoại với các doanh nghiệp trên toàn quốc, thu hút các doanh nghiệp trao đổi, đóng góp ý kiến trong việc hoàn thiện các quy định pháp luật, ví dụ: Bộ luật Dân sự năm 2015, Luật Doanh nghiệp năm 2014, Luật Đầu tư năm 2014, Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017...

4. Điều 4 Luật Hỗ trợ doanh nghiệp nhỏ và vừa năm 2017 quy định tiêu chí xác định DNNVV.